Daarna spreekt de *Voorzitter E. Vermeer,* de openingsrede uit.

Vanzelfsprekend is mijn eerste woord tot dit congres van de Partij van de Arbeid een woord van welkom aan u allen. Het is bekend, dat dit congres later dan op het aanvankelijk vastgestelde tijdstip bijeenkomt; ik geloof, dat ik daarvoor aan de afgevaardigden uit onze afdelingen geen verontschuldigingen behoef aan te bieden. Het in maart j.l. geplande congres kon niet doorgaan, omdat het viel midden in de periode, waarin wij een verkiezingsactie hadden te voeren. Over kabinetscrisis, kamerontbinding, verkiezingsuitslag en kabinetsformatie zal zeker in de komende dagen worden gesproken. Niemand zal echter bestrijden, dat deze punten zozeer onze aandacht vroegen, dat van een goede voorbereiding van een congres geen sprake kon zijn.

Ik geloof, dat dit zevende congres van de Partij van de Arbeid een belangrijk congres gaat worden. Belangrijk, omdat de schijnwerper op onze partij gericht is in een tijd, waarin men alom spreekt van een crisis in en van het socialisme. Het is daarbij haast vanzelfsprekend, dat het rumoer over de crisis in het socialisme meer wordt gemaakt door degenen, die buiten onze beweging staan, dan door onze aanhang zelf. Toch zou het verkeerd zijn om de vraagstukken, die ons in de afgelopen jaren in het eigen land hebben beroerd en die na de nederlaag van onze Engelse zusterpartij opnieuw in discussie zijn gekomen, aan de kant te schuiven met de mededeling: daarover schrijven en spreken onze tegenstanders, ons kunnen deze vragen niet of nauwelijks beroeren.

De socialistische partijen in alle landen van West-Europa, dus ook in ons land, worden geconfronteerd met een maatschappelijke ontwikkeling, die zich in een snel tempo voltrekt. Wij moeten oppassen in deze ontwikkeling vol stroomversnellingen, dat wij de vraagstukken van heden en morgen niet met theorieën van gisteren tot een oplossing proberen te brengen.

De belangrijkste punten, die op het congres aan de orde komen, zijn uiteraard in de eerste plaats het beleid van partijbestuur, kamerfracties en hoofdredactie van Het Vrije Volk.

Als een afzonderlijk belangrijk punt staan op onze agenda de vraagstukken van buitenlands politiek beleid.

Het congres ontleent verder — en niet in de laatste plaats naar mijn overtuiging — zijn belangrijkheid aan de behandeling van het concept-beginselprogram, dat door een commissie onder leiding van onze pg. prof. Banning is voorbereid.

Bij de bespreking van het beleid zullen wij zonder enige twijfel aandacht besteden aan de actuele politieke situatie. Dat zal gebeuren in de discussie over het beleid, maar vooral ook in de redevoering van onze fractievoorzitter in de Tweede Kamer, pg. Burger. Met deze redevoering wordt ons congres besloten.

Vier belangrijke punten dus. Over elk van deze vier een kort woord.

De vraagstukken van het beleid vallen uiteen in een drietal hoofdmoten. Wanneer wij het organisatorisch beleid van de afgelopen jaren bezien, dan geloof ik, dat kan worden gesteld, dat het voornaamste punt daarin is de stijging van ons ledental tot een hoogte als nooit tevoren. Er kwam, toen in december van het vorige jaar bleek hoe zich alle krachten tegen ons verzamelden, ook in de partij een verheugende opleving. Ons ledental bereikte het ongekende aantal van 153.648. De invoering van de nieuwe contributieregeling en de zomermaanden veroorzaakten een lichte daling in ons ledental. De zomerteruggang was echter minder dan in alle andere voorgaande jaren. Voor ons was dus ook deze zomer, zoals in zovele andere opzichten, een uitzonderlijke zaak.

Ik noemde reeds de nieuwe contributieregeling. Deze is niet zonder weerstand tot stand gekomen, getuige het grote aantal voorstellen, dat op de beschrijvingsbrief prijkt. Deze voorstellen beogen de regeling te wijzigen. Het uiteindelijk resultaat zou, als deze voorstellen worden aangenomen, zijn, dat de financiële mogelijkheden van de partij, zoals zo vaak in de afgelopen jaren, opnieuw worden beperkt.

Ik twijfel niet eraan, of in dit congres zal worden gesproken over de organisatie van onze tweejaarlijkse bijeenkomst zelf. Er zal natuurlijk weer gebrek aan tijd zijn en hier en daar onbevredigdheid, omdat er geen gelegenheid zou zijn de belangrijke vraagstukken uit te praten. Deze en andere overwegingen hebben het Partijbestuur ertoe geleid om aan de kortgeleden gehouden Partijraadsvergadering voor te stellen een commissie te belasten met wat ik met een enkel woord zou willen noemen: het bestuderen van de interne partijdemocratie. Wij zullen de samenstelling van deze commissie binnenkort aan de Partijraadsvergadering voorleggen en deze commissie zo breed mogelijk samenstellen. Wij hopen de voorstellen, die deze commissie zal voorbereiden, in het komende partijcongres — dat is dus over anderhalf jaar — aan de orde te stellen.

Om niet de indruk te wekken, dat de organisatie bij ons doel in zichzelf is maar slechts middel tot het politieke handelen, stap ik dus nu van de organisatorische problemen af en richt mij op een aantal andere. Dit congres van onze partij is het congres van een

oppositiepartij. Gij kent de geschiedenis: na de verkiezingen van 12 maart j.l. is het duidelijk, dat wij oppositiepartij zijn; onze politieke tegenstanders lieten ons geen andere keus. Er is in de afgelopen tijd in onze eigen kring en daarbuiten menigmaal gesproken over loyale oppositie. Ik vind dat een overbodige term, omdat naar mijn overtuiging de oppositie van een grote staatkundige formatie als de onze vanzelfsprekend alleen maar loyaal kan zijn. Het woord loyaal wordt in de volksmond nogal eens vertaald met slap en daarom meen ik, dat het duidelijker is te spreken van een constructieve, een opbouwende oppositie. Ik meen trouwens met recht en reden te mogen stellen, dat van een opbouwende oppositie in de afgelopen maanden duidelijk is gebleken. Een grote partij als de onze draagt óók in de oppositie een verantwoordelijkheid. Als ik dat uitspreek, bedoel ik niet te zeggen, dat wij daarmee verantwoordelijkheid zouden dragen voor regeringsdaden. De verantwoordelijkheid van een oppositiepartij zie ik breder. Het gaat in de politiek om het welzijn van heel ons volk. Vanuit die gedachtengang moeten wij oppositie voeren. Bovendien zal de oppositie van een partij, die ongeveer 1/3 van het totale stemmental op zich verenigt, niet alleen moeten uitgaan van wat is, maar gericht moeten zijn op wat morgen zal zijn. Toen Wibaut zijn beroemde rede in het paleisraadhuis hield, sprak hij de gedenkwaardige woorden: ‘Alom wordt gebouwd aan wat morgen zal zijn.’ Dat is niet alleen van toepassing op hen, die zijn geroepen tot het dragen van regeringsverantwoordelijkheid, dat is ook van toepassing op een partij als de onze als zij staat in de oppositie. Onze partij moet in staat en bereid zijn om wat zij vandaag in de oppositie stelt, morgen als regerings-partij te verwezenlijken.

Het politieke klimaat in ons land is ernstig verslechterd. Ons politieke leven staat onder conservatieve druk. Dat werd het best gedemonstreerd enige weken geleden, toen de minister van financiën, prof. Zijlstra, in de Tweede Kamer de verlenging van de belastingvoorstellen verdedigde. Dat waren de ontwerpen, die in de tijd van de bestedingsbeperking door het kabinet-Drees bij de kamer werden ingediend en door het parlement aangenomen. U weet het, de verlenging van deze belastingvoorstellen voor een periode van twee jaar was in december van het vorige jaar het struikelblok voor het kabinet, dat onder leiding stond van onze pg. Drees. De meerderheid van de kamer wenste slechts de verlenging voor de tijd van een jaar. Op dit punt ontstond de crisis. De heren Welter en Duynstee van de KVP stemden in december 1958 tegen de belastingvoorstellen, óók al werden deze voor slechts een periode van één jaar verlengd.

In het debat van enkele weken geleden bleef de heer Welter zichzelf. Hij stemde opnieuw tegen. De heer Duynstee echter verklaarde ditmaal voor de belastingvoorstellen te stemmen. Waarom? Omdat de basis van de filosofie van dit kabinet, zoals de heer Duynstee het uitdrukt, hem bevalt en zijn instemming heeft. De heer Duynstee verklaart, dat er naar zijn overtuiging ruimte is voor belastingveranderingen. U mag twee keer raden wat hij daarmee bedoelt! Dit kabinet bevalt hem echter zó goed, dat hij daarom graag aan deze belastingen, waar hij eigenlijk tegen is, zijn stem geeft. Ik herhaal, omdat de basis van de filosofie van dit kabinet hem zo goed bevalt. Men moet het ons maar vergeven, dat wij vertalen: omdat hij voelt, dat dit kabinet in conservatieve richting zal koersen. De heer Duynstee en de zijnen zijn vol goede verwachtingen.

Een ander belangrijk punt, dat in de komende dagen onze aandacht vraagt, is het verslag van pg. Van der Goes van Naters over de werkzaamheden van onze partijgenoten in de Europese instellingen. Wij hebben in de periode, die wij met dit congres afsluiten, opnieuw een uitermate belangrijke ontwikkeling doorgemaakt. De Europese Economische Gemeenschap is haar werk begonnen. Alom voelt men, dat het totstandkomen van de EEG na het totstandkomen van de KSG een nieuwe stap is, die spoedig door een andere moet worden gevolgd om tot een wezenlijke Europese eenheid te komen. Spaak heeft eens gezegd, dat Europa tot eenheid brengen betekent, dat zich een vreedzame revolutie zal moeten voltrekken. Daaraan zijn wij bezig, ook al realiseren we ons dat niet dagelijks. Wie zich niet dagelijks en beroepsmatig in deze zaken verdiept, verliest door de technische discussies rondom Gemeenschappelijke Markt en de problemen van de KSG wel eens het zicht op de grote lijn. Die grote lijn is echter het totstandbrengen van Europese eenheid. Onze partij heeft in het verleden met alle kracht voor de Europese eenheid gestreden, zij zal dat moeten blijven doen vanuit haar verantwoordelijkheid voor het lot niet alleen van Nederland, maar vooral van Europa. Wij weten uiteraard, dat wij een partij zijn in een klein land. Dat ontslaat ons echter niet van onze plicht altijd daar te staan, waar de eenheid van Europa wordt gestimuleerd.

De vraagstukken van buitenlands politiek beleid zijn belangrijker dan ooit te voren. De atomaire bewapening immers plaatst ons, om het met de woorden uit de verklaring van het Partijbestuur te zeggen, op een nieuwe en andere manier voor de vragen van oorlog en vrede. De concrete politieke situatie eist van onze kamerfracties telkens weer een standpuntbepaling. Voor wie het politieke bedrijf kent, zal dat een vanzelfsprekendheid zijn.

Toch mogen wij niet leven bij de feiten van de dag, wij zullen ons telkens ook weer moeten verdiepen, vooral op het terrein van de buitenlandse politiek, in de achtergronden. Welnu, daarom stelt het Partijbestuur voor om de wijze, waarop de vraagstukken van oorlog en vrede in deze nieuwe tijd moeten worden benaderd, voor te leggen aan een breed-samengestelde commissie uit onze partij, opdat deze commissie op ons volgende congres rapport over dit uitermate belangrijke probleem zal kunnen uitbrengen.

Wij behoeven ons niet ervoor te schamen, dat er in onze kring ten aanzien in het bijzonder van de atomaire bewapening meningsverschillen zijn. Als wij die meningsverschillen zien tegen de achtergrond van de gemeenschappelijke verant-woordelijkheid, die wij dragen voor de vraagstukken van oorlog en vrede, dan zullen wij in onze partij kunnen komen tot de opstelling van een rapport, dat niet alleen voor onze partij maar naar mijn gevoel ook voor duizenden daarbuiten van grote waarde zal zijn. De in te stellen commissie dient dus níet als een kapstok voor onze meningsverschilen. Integendeel, als die meningsverschillen fundamenteel zijn, zullen zij juist door het werk van deze commissie scherper worden gesteld en dat is alleen maar een voordeel.

In de aanvang sprak ik over de problemen van het socialisme in de zich snel ontwikkelende maatschappij. In de afgelopen ruim twee en een half jaar is dit vraagstuk in een breed opgezette programcommissie in vele vergaderingen besproken en het resultaat van dit werk ligt in een conceptbeginselprogram voor het congres. De partij heeft aan dit ontwerp kunnen meewerken. In de zomer van 1958 is een eerste ontwerp in discussie geweest in onze afdelingen. Honderden reacties hebben de commissie bereikt. Daarna is het definitieve ontwerp opgesteld. Dat ligt nu als P.B.-voorstel voor u. Dit ontwerp bewijst, dat de programcommissie de ontwikkeling in de maatschappij diepgaand heeft bestudeerd en gepoogd heeft het eigen standpunt van de socialistische partij ten opzichte van die ontwikkeling te bepalen. Naar mijn oordeel is de programcommissie daarin geslaagd. Ik hoop, dat het congres tot dezelfde conclusie komt.

Er voltrekken zich in het socialisme in West-Europa duidelijke veranderingen. Het feit bijvoorbeeld, dat wij op dit congres geen afgevaardigde van onze Duitse zusterpartij, de SPD, mogen begroeten, vindt zijn oorzaak in een congres, dat op dit ogenblik in Godesberg plaatsvindt en waar een nieuw beginselprogram aan de orde wordt gesteld.

Ik hoop, dat de discussie over ons program niet alleen een kameraadschappelijke zal zijn, maar vooral zal worden gekenmerkt door een eerlijk streven onze Partij van de Arbeid

te doen zijn en blijven een ware volkspartij. Ik hoop vooral ook, dat ons congres geen pogingen zal doen de socialistische partijbeginselen op een zó smalle basis te stellen, dat ons niet anders zou overblijven dan terug te vallen tot een kleine sekte. En nu een enkel woord over onze partij in de concrete politieke situatie. Ik behoef slechts enkele aanduidingen te geven. Na onze prachtige overwinning bij de kamerverkiezingen van 1956 kwam in 1958 bij de verkiezingen voor provinciale staten en gemeenteraden een ernstige en teleurstellende terugval. Het jaarverslag geeft u daarover uitvoerige cijfers. Bij de provinciale statenverkiezingen daalden wij ten opzichte van de uitslag van 1956 met niet minder dan 4% van 32,7 naar 28,7; een vergelijking met de uitslagen voor de gemeenteraadsverkiezingen toont ons aan, dat het verlies zich bij die verkiezingen nog voortzette. Ik herhaal wat ik in de aanvang zei: bij de kamerverkiezingen van 1959 liepen wij ons verlies gedeeltelijk weer in. Wij kwamen op 30,3% van de stemmen, dat is dus in vergelijking met de statenverkiezingen een vooruitgang van 1,6%. De beslissende slag, die men ons met het uitschrijven van vervroegde verkiezingen wilde toebrengen, mislukte. Dat was een belangrijke politieke winst, die het prestige van onze partij versterkte.

Ik sprak over een opleving van de activiteiten binnen de partij. Ik ben degenen, die in de korte tijd, die ons gegeven was een verkiezingsactie voor te bereiden en uit te voeren, heel dankbaar voor het enthousiasme, dat zij aan de dag legden en voor hun doorzettingsvermogen, dat met een resultaat van 48 kamerzetels werd bekroond. Het is hier de plaats om ook nadrukkelijk hulde te brengen aan datgene, wat de WBS in de afgelopen jaren heeft gepresteerd. Er is een grote reeks van rapporten verschenen. Rapporten, die ver buiten onze partij de aandacht trekken; die weliswaar worden gekritiseerd, maar waarvan nog nooit iemand heeft kunnen zeggen, dat zij niet met grote deskundigheid zijn opgesteld. Ik ben de directeur van ons wetenschappelijk instituut en zijn medewerkers, maar ook en vooral de vele vrijwillige krachten, die aan het totstandkomen van deze rapporten meewerkten, van harte dankbaar. Ik kan alleen maar hopen, dat zij met kracht op de ingeslagen weg zullen voortgaan en ik weet, dat die hoop geen ijdele hoop is.

Ik wil nu met een enkel woord hen gedenken die in de afgelopen periode dood uit onze rijen zijn weggevallen.

Kort na ons laatstgehouden congres verscheen in een ons bevriend blad een na-beschouwing, waarin de vraag werd gesteld: Wat bedoelt de Partij eigenlijk met deze herdenking aan het begin van een congres? Wat is de zin er van, zo stelde de schrijver.

Ik meen, dat de zin is, dat ieder op zijn wijze een ogenblik kan denken aan hen, die met ons samenwerkten; samenwerkten in een partij, die voor ons meer is dan een zakelijke aangelegenheid. Een partij immers is voor ons de uiterlijke verschijningsvorm van wat ons samenbindt in onze strijd voor een nieuwe maatschappij. Een congres is de plaats, waar de afgevaardigden van onze afdelingen en een groot aantal gasten elkaar eens in de twee jaar ontmoeten. Op zulk een plaats is het naar mijn overtuiging geëigend een enkel woord te wijden aan hen, die met ons samen stonden in het partijwerk. In die geest gedenk ik:

Kees ten Hagen, getroffen door een ongeval tijdens ons vorig congres. Onze vurige hoop, dat hij zou herstellen, bleek ijdel. Wij missen in hem een man vol werklust. Zijn onverzettelijkheid in de oorlogsjaren en in de jaren daarna was een aansporing voor ons allen.

Harm van Sleen, jarenlang de warme pleitbezorger van het onderwijs in het parlement. Een man vol dadendrang, een goed kameraad.

Ik gedenk *Hein Willemse.* Ik zal u alle functies, die hij vervulde, niet opsommen. Zij waren vele. Zijn vroege dood sloot een rijk leven af.

In alle stilte ging *ir.* J. W. *Albarda* heen. Albarda was jarenlang de aanvoerder van de SDAP. Zijn beleid, gedragen door wetenschappelijk inzicht en geestdrift beide, droeg niet weinig bij tot de groei van het socialisme; een groei, die de stichting van de Partij van de Arbeid voorbereidde.

Na Albarda gedenk ik *mevrouw De Vries-Bruins,* vele jaren lid van de Tweede Kamer en voorzitster van de socialistische vrouwenorganisatie. Zij was een diep overtuigd socialiste. In haar leven voltrok zich, mede door haar werk, de emancipatie van de vrouw.

Aan *Jan van Zutphen,* ome Jan, willen wij in dit uur met dankbaarheid denken. Socialist vooral met zijn hart, steeg hij in zijn werk voor de zwakken uit boven zijn partij en werd tot een waarlijk nationale figuur.

Uit de kring van partijgenoten, wier werk in hoofdzaak ligt in de vakbeweging, vielen weg: *Klaas de Jonge,* oud-voorzitter van de Algemene Bedrijfsgroepen Centrale, *Lolke van de Wal,* oud-voorzitter van de Bouwbedrijfsbond en *Bart van Pelt,* vakbewegingsman, maar vooral ook jarenlang de centrale man van onze partij in Tilburg.

Diep was onze verslagenheid bij het overlijden van pg. *De Bruin,* burgemeester van Rheden. In de kring van onze sectie Provincie en Gemeente blijft zijn plaats leeg.

Gedeputeerde *Rudelsheim* uit Zwolle overleed na een slopende ziekte. Tot het laatste

ogenblik bleef hij een strijdbaar mens.

In het heengaan van burgemeester *Buissink* uit Zaltbommel leed onze partij een groot verlies.

Drie mannen, die in de wereld van het onderwijs grote naam verwierven, ontvielen ons. *Van Gaasbeek* en *Bos* uit Utrecht en *Hoogland* uit Amsterdam.

In de moeilijkste jaren, die onze partij doormaakte, gedurende de Indonesische crisis, trad *J. M. Kiveron* in onze rijen. In leven was hij secretaris-generaal van het departement van overzeese rijksdelen. De partij had zijn warme belangstelling.

Als ik allen gedenk, die het doodgewone partijwerk van alle dag deden, dan doe ik dat in de persoon van *Nannenberg* uit Ede. Deze man was een voorbeeld van
[missing] en doorzettingsvermogen. Het werk dat hij deed met zovele ongenoemden, vormt het fundament van onze partij.

Ik gedenk *mevrouw Van Embden-de Ridder* uit Amsterdam. Samen met haar man trad zij toe tot de partij, toen de Vrijzinnig Democratische Bond besloot tot opheffing. De Partij van de Arbeid koos zij met de volle overtuiging van haar edele persoonlijkheid.

Niet lang geleden overleed *prof. H. R. Kruyt.* Man van grote wetenschappelijke betekenis. Van zijn keuze voor het socialisme maakte hij nimmer een geheim.

Ik gedenk *Krelage,* voorzitter van de Bond van Arbeiderszangverenigingen en *Rogge* uit Hilversum, stuwende kracht van het Volksontwikkelingswerk.

De wat ouderen onder ons zullen zich dankbaar herinneren het werk van *Sikkes* uit Sneek, in Friesland en als lid van de Eerste Kamer èn van zijn vrouw *Heleen Sikkes-Hartelust,* die haar taak vond in onze vrouwenbond.

In februari van dit jaar overleed te Gouda onze vriend *Van der Brug.* Hij behoorde tot de stichters van onze partij. Als lid van de Tweede Kamer en als lid van het Partijbestuur deed hij rustig zijn werk. Hij was een man van grote trouw, levend vanuit een diepe overtuiging.
Vlak voor ons congres stierf *Arend de Vries,* eenmaal voorzitter van de VARA. Deze oud-onderwijzer diende onze zaak in alle oprechtheid, ook daar, waar zijn werk wel kritiek wettigde.

Ik noemde namen. Het waren er slechts enkele. In hen gedenk ik allen, die, waar zij ook stonden, in hun leven deel hadden aan ons werk. Wilt u hen met mij in enkele momenten van stilte gedenken.

Ik zei u reeds, ons wacht belangrijk werk. Welnu, ik kom tot het slot van mijn

inleidend woord en richt dan een speciaal woord van welkom tot de leden van het college van Burgemeester en Wethouders van de stad Amsterdam en mevr. Van Hall. Het verheugt ons, dat de stedelijke overheid belangstelling heeft voor ons congres. Wij willen van onze kant wel zeggen, dat de hoofdstad van het land voor ons een geëigende congresplaats is, alleen al om de sfeer, die er in deze stad heerst.

Natuurlijk zouden wij liever bijeenkomen in een congresgebouw, maar als ik de wens uitspreek, dat er dat in Amsterdam zal zijn, dan doe ik, geloof ik, niet anders dan een vurige wens van het college van Burgemeester en Wethouders vertolken.

Ik heet welkom de vertegenwoordigers van onze zusterpartijen. Het aantal

vertegenwoordigers is dit keer kleiner dan bij vorige gelegenheden, omdat op ditzelfde ogenblik de SPD, zoals ik reeds zei, in Godesberg en onze Oostenrijkse zusterpartij in een congres in Wenen bijeen zijn.

Ik stel u voor, dat wij naar beide congressen een telegram zenden met onze beste wensen voor het welslagen daarvan.

Van de buitenlandse gasten heet ik welkom: Serban Voinea en Milos Vanek, vertegenwoordigers van de Socialist Union of Central-Eastem Europe, Raymond Ourth en Frangois Weirig (Luxemburg), Sven Erik Beckius (Zweden), Guido Ceccherini uit Italië. Jaquet, Frankrijk en G. Martel uit België, zullen ons congres morgen bezoeken.

Ik heet welkom de leden van onze beide kamerfracties en onze andere gasten, waarbij ik in het bijzonder een woord van welkom richt tot onze partijgenoten Albrecht en Mensink, die gedurende de verslagperiode de dienst van de Partij hebben verlaten.

U zult begrijpen, dat ik mij, voor wat speciale welkomstwoorden betreft, samen met u allen uiteraard in een wat wonderlijke situatie bevind. Op onze na-oorlogse congressen immers konden wij tot nu toe partijgenoten welkom heten, die het ambt van minister vervulden. Dat is nu niet het geval, maar u zult het verstaan, dat ik op dit eerste congres van de Partij van de Arbeid als oppositiepartij een extra welkom toeroep aan onze partijgenoten-oud-ministers en staatssecretarissen en dat dat welkomstwoord wel heel in het bijzonder pg. Drees geldt.

Ik vraag bij voorbaat excuus als ik vergeten heb bepaalde aanwezigen extra welkom te heten.

Wij gaan nu met ons werk beginnen. Een groot congres, en dat is een congres met ongeveer 900 afgevaardigden en gasten, is niet alleen voor de congresbezoeker, maar ook

voor de voorzitter een moeilijke taak. Ik weet, dat u mij het leiden van dit congres gemakkelijk zult maken. Ik hoop, dat te kunnen doen in de sfeer van kameraadschappelijkheid, die onze bijeenkomsten kenmerkt. Laten wij dit congres vooral ook houden in een geest van eensgezindheid. Wij moeten ons bij onze discussie niet alleen afzetten tegen de opvattingen van onze politieke tegenstanders; wat wij zelf willen is het belangrijkste. Daaraan moeten wij vorm geven en wij staan beslist niet met lege handen tegenover de toekomst.

Prof. Van der Grinten schreef in De Naamloze Vennootschap van oktober 1959 over een van de laatstverschenen WBS-rapporten, dat tot titel draagt 'De hervorming van de onderneming'.

Deze publikatie is belangrijk. Zij is reeds hierom belangrijk, omdat zij inhoudt een duidelijke positiebepaling tegenover het moderne vennootschapswezen en daarmede tegenover een gewichtig onderdeel van onze sociaal-economische orde; een duidelijke positiebepaling van mannen met erkende wetenschappelijke reputatie, die in het wetenschappelijke denken over vraagstukken als deze tezamen mogen worden beschouwd als toonaangevend voor de socialistische groep. Opnieuw blijkt hieruit, dat in ons land het socialistische denken veel meer dan het denken in andere bevolkingsgroepen vorm en gestalte weet te geven aan het maatschappijbeeld, dat het zich als nastrevenswaard voor ogen stelt. Naar de diepere oorzaken van dit verschijnsel wil ik niet speuren. Wellicht speelt hierbij een rol, dat de socialistische groep in haar denken over de maatschappijstructuur meer homogeen is dan de andere groepen, dat in het socialistische denken de maatschappijstructuur de centrale plaats inneemt, terwijl dit bij de christelijke groeperingen niet of althans in mindere mate het geval is, dat het socialistische denken steeds behoefte heeft getoond aan een visie op een toekomstig maatschappijbeeld, terwijl andere geestesrichtingen meer geneigd zijn de maatschappelijke ontwikkeling als het ware over zich heen te laten komen.'

Ik geef u dit citaat van prof. Van der Grinten niet opdat u zich zult voelen als de zelfvoldanen. Ik haalde dit woord van een politieke tegenstander aan, omdat in de pluim, die ons op de hoed wordt gestoken, tevens de verplichtingen, die wij hebben, zijn aangegeven. Juist nu, in een maatschappij waarin zich snelle veranderingen voltrekken, is het nodig, dat ons denken voortgaat. Is het vooral nodig, dat ons handelen duidelijk is. In ons denken en in ons handelen grijpen wij terug op de zedelijke krachten in ons socialisme.

Moge ons congres daartoe bijdragen.

Het zevende congres van de Partij van de Arbeid is geopend.